

1. ΠΟΙΟΣ ΚΡΑΤΑ ΟΜΗΡΟ ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .09/11/2025 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .09/11/2025

Σελίδα: 1

ΧΟΡΕΥΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΛΥΚΟΥΣ

Ποιος κρατά όμηρο τον πλανήτη

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
Μπεν Γουίλσον
ΑΝΑΛΥΣΗ
Ερμανουέλα Δούση

Στρ. Αγγελής, Κ. Δέδες → ΣΕΛ 24-26

MAURO PIMENTEL AFP

Ο πρόεδρος της Βραζιλίας Λούλα ντα Σίλβα στηρίζεται στον βρετανό πρωθυπουργό Κιρ Σταρμερ υπό το βλέμμα του πρίγκιπα Γουίλιαμ στο περιθώριο της COP30 στο Μπελέμ. Αυτές που μοιάζουν τελείως ασήρικτες είναι οι ελπίδες για αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης

COP30
BRASIL
AMAZÔNIA
BELÉM 2025

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: REUTERS/ADRIANO MACHADO

Φορώντας μάσκες ηγετών που κοιμούνται εν ώρα δουλειάς, ακτιβιστές της Οxfam διαμαρτύρονται για την ανεπάρκεια των πολιτικών για το κλίμα, λίγο πριν από την έναρξη της Συνόδου του ΟΗΕ στο Μπελέμ

Ενας πλανήτης στην ομηρεία των συμφερόντων

Εχουν περάσει 33 χρόνια από τη Σύνοδο του Ρίο και την υπογραφή της σύμβασης του ΟΗΕ που έθεσε το πλαίσιο για τον έλεγχο των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου. Σε εκείνη την ιστορική σύνοδο, 154 χώρες αναγνώρισαν το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής και την ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την προστασία του πλανήτη. Εκτοτε πολλά άλλαξαν στη Γη – μεσολάβησαν πόλεμοι, πανδημίες και ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις –, όμως δεν άλλαξε το παραγωγικό μοντέλο. Η κλιματική αλλαγή είναι ήδη εδώ, δείχνει τα δόντια της με την κατάρρευση οικοσυστημάτων, με τα ακραία καιρικά φαινόμενα που πλήττουν μέρη και μεγάλες χώρες, όμως οι ισχυροί αυτού του κόσμου έχουν άλλες προτεραιότητες και επιμένουν στην αντιμετώπιση του ζητήματος με συναλλακτικούς όρους.

Η Κίνα κινείται προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αλλά διατηρεί τα πρωτεία της ρύπανσης, ενώ ο πιο γνωστός αρνητής της κλιματικής αλλαγής, ο Ντόναλντ Τραμπ, επανήλθε δριμύτερος στον Λευκό Οίκο και θέλει να ξανακάνει μεγάλες τις ΗΠΑ με την εντατική εκμετάλλευση των ορυκτών καυσίμων. Την ίδια στιγμή η Ευρώπη καλείται να αντιμετωπίσει τις ενεργειακές προκλήσεις εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία, να ξεπεράσει τις εσωτερικές αντιθέσεις και να διαχειριστεί την αύξηση του κόστους που γεννά η δραστηρική περικοπή της τροφοδοσίας από τη Ρωσία, διατηρώντας παράλληλα τους στόχους για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου.

Στη σκιά ανταγωνισμών
Η εφετινή Σύνοδος του ΟΗΕ για το κλίμα (COP30) διεξάγεται στη Βραζιλία, στη οκιά εντεινόμενων γεωπολιτικών ανταγωνισμών και εμπορικών πολέμων. Η σύνοδος καλείται να αξιολογήσει τα αποτελέσματα των μέτρων που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα και να θέσει περαιτέρω στόχους, όμως είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν θα υπάρξει ομοφωνία ή έστω ένας ρεαλιστικός συμβιβασμός. Η επιλογή της τοποθεσίας έχει υψηλό συμβολισμό, καθώς η πόλη Μπελέμ

βρίσκεται στο δέλτα του Αμαζονίου, δίπλα στο παρθένο δάσος που αποτελεί τον μεγαλύτερο πνεύμονα του πλανήτη.

Ιστορικά, οι ξένοι ηγέτες με την παρουσία τους σε αυτές τις συνόδους επιβεβαιώνουν τη δέσμευση των χωρών τους στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ωστόσο στο Μπελέμ έδωσαν το παρών αισθητά λιγότεροι από τους 80 που συμμετείχαν πέρυσι στην αντίστοιχη σύνοδο στο Μπακού και πολύ λιγότεροι από τους 100 και πλέον που πήραν μέρος στις τρεις προηγούμενες συνόδους στο Ντουμπάι, στο Σαρμ ελ Σείχ και στη Γλασκώβη.

«Ανακουφιστική» απουσία
Δεν αποτέλεσε έκπληξη η απουσία του Ντόναλντ Τραμπ από τη διήμερη σύνοδο κορυφής την Πέμπτη και την Παρασκευή, η οποία έδωσε τον τόνο για τις διαπραγματεύσεις που θα ακολουθήσουν έως τις 21 Νοεμβρίου. Τον παρόμοιο Σεπτέμβριο ο αμερικανός πρόεδρος διακήρυξε ενόψει της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ ότι η κλιματική αλλαγή είναι «η μεγαλύτερη απειλή» και υπέδειξε στους άλλους ηγέτες να σταματήσουν να βάζουν στόχους που στοιχίζουν ακριβά στις χώρες τους. Η απόφαση της Ουάσιγκτον να εκπροσωπηθεί με χαμηλόβαθμη αντιπροσωπεία στο Μπελέμ έγινε δεκτή μάλλον με ανακούφιση, καθώς εκφράζονταν φόβος ότι ο Τραμπ θα έστελνε μια ροβιδά αποστελωμένη από υψηλά ιστάμενους αξιωματούχους για να τινάξει στον αέρα τη σύνοδο. Αμέσως μετά την ορκωμοσία του τον περασμένο Ιανουάριο ο πρόεδρος Τραμπ ανακοίνωσε ότι αποσύρει πάλι τις ΗΠΑ από τη Συμφωνία του Παρισιού για το

Κλίμα (ανατρέποντας την απόφαση του προκάτοχου του Τζο Μπάιντεν, ο οποίος είχε επαναφέρει τη χώρα στη συμφωνία αποκαθιστώντας τη συμμετοχή των ΗΠΑ, την οποία προσυπέγραψε μεν ο Μπαράκ Ομπάμα το 2015 αλλά ακύρωσε ο Τραμπ στην πρώτη θητεία του). Ο Τραμπ κατήργησε τη θέση του ειδικού απεσταλμένου για το κλίμα, ενώ οι ΗΠΑ θα αποσυρθούν τυπικά από τη Συμφωνία του Παρισιού τον ερχόμενο Ιανουάριο.

Του Στρατή Αγγελή

Δυσοίωνες προβλέψεις
Εν όψει της συνόδου στο Μπελέμ ο επικεφαλής της αρμόδιας υπηρεσίας του ΟΗΕ (UNFCCC), Σάμιον Στίλ, εκτίμησε – με βάση τα σχέδια εθνικής δράσης για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης που είχαν καταθέσει έως τότε 60 χώρες – ότι τα αέρια του θερμοκηπίου θα περιορίζονταν μόνο κατά 10% έως το 2035 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2019. Το ποσοστό αντιστοιχεί μόλις στο ένα έκτο της μείωσης των εκπομπών που θα απαιτούνταν για να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη στον 1,5 βαθμό Κελσίου πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, όπως προβλέπει η Συμφωνία του Παρισιού. Η συμφωνία του 2015 επέτρεψε από την πίεση της εκτίμησης ότι αν δεν ληφθούν αμέσως μέτρα η υπερθέρμανση θα μπορούσε να φτάσει τους 4 βαθμούς Κελσίου. Υπήρχε μεν πρόβος τα τελευταία χρόνια, όμως σύμφωνα με την εκθεση που εκπόνησε το Πρόγραμμα του ΟΗΕ για το Περιβάλλον (UNEP), εφόσον δεν αλλάξουν οι σημερινές πολιτικές, ο πλανήτης οδεύει προς μια υπερθέρμανση της τάξεως των 2,3-2,5 βαθμών Κελσίου, δηλαδή σε σημείο όπου η κατά-

σταση θα είναι μη αντιστρέψιμη. Απαιτείται άμεση δράση και αλλαγή παραδείγματος, ειδύλλως δισεκατομμύρια άνθρωποι θα εκτεθούν σε μη βιώσιμες συνθήκες, προειδοποίησε στην εναρκτήρια ομιλία του την Πέμπτη ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες, σημειώνοντας ότι εκείνοι που ευθύνονται λιγότερο θα πληρώσουν το μεγαλύτερο κόστος. Χαρακτηριστική είναι η στάση του βρετανικού πρωθυπουργού Κιρ Στάρμερ, ο οποίος από τη μη παραδέχεται ότι δεν υπάρχει πλέον ανισορροπία μεταξύ των χωρών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και από την άλλη αρνείται να συμβάλει στο ειδικό ταμείο για την προστασία των παρθένων δασών επικαλούμενος τα οικονομικά προβλήματα της χώρας του. Ανάλογα διλήμματα αντιμετωπίζουν και άλλες κυβερνήσεις.

Οι θέσεις του Λούλα
Ο πρόεδρος της Βραζιλίας και οικοδεσπότης της συνόδου, Λούλα ντα Σίλβα, έκανε λόγο για ψευδοδιλήμματα μεταξύ ευημερίας και προστασίας του περιβάλλοντος, ενώ κατήγγειλε ότι «εξτρεμιστικές δυνάμεις κατασκευάζουν fake news για το κλίμα για να αποκοιήσουν πολιτικά όφελι», αποφεύγοντας να κατονομάσει τον Τραμπ. Ωστόσο, η άρνηση της κλιματικής αλλαγής αποτελεί ένα από τα σημεία αιχμής της προπαγάνδας της alt right που εξαπλώνεται και στην Ευρώπη.

Ο Βραζιλιάνος πρόεδρος τάχθηκε υπέρ της δημοκρατίας ενός «Περιβαλλοντικού Συμβουλίου» που θα συνδέεται με τον ΟΗΕ και θα εξουσιοδοτηθεί για επιτόπιους ελέγχους της τήρησης των δεσμεύσεων – κάτι που θεωρείται βέβαιο πως θα απορριφθούν οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Ρωσία, η Ινδία κ.ά. Ο Λούλα ντα Σίλβα υποστήριξε πρόσφατα ότι δεν υπάρχει αντίφαση ανάμεσα στους στόχους της συνόδου και στα σχέδια της κυβέρνησής του για την εκμετάλλευση κοιτασμάτων πετρελαίου στις εκβολές του Αμαζονίου. «Αν βρούμε το πετρέλαιο που πιστεύουμε πως υπάρχει, θα κινηθούμε πολύ προσεκτικά ώστε να μη διακινδυνεύουμε κάτι που είναι πολύτιμο για ολόκληρη την ανθρωπότητα» είπε.

\$2 τρια.

επενδύθηκαν στην πράσινη ενέργεια το 2024, δηλαδή \$800 δισ. περισσότερα από τα ορυκτά καύσιμα

2ο η 3ο

θερμότερο έτος στην Ιστορία αναμένεται το 2025, με μέσες θερμοκρασίες 1,42°C πάνω από την προβιομηχανική εποχή.

Μπεν Γουίλσον «Οι πόλεις είναι τα εργαστήρια της αλλαγής»

Ο ιστορικός, ερευνητής και συγγραφέας εξηγεί γιατί τα αστικά κέντρα πρέπει να προσαρμοστούν για να επιβιώσουν και μιλά για τη σημασία της καινοτομίας και για τις αναγκαίες στοχεύσεις μιας νέας κλιματικής πολιτικής

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ στον Κωνσταντίνο Δέδε

«Στην εποχή της κλιματικής κρίσης, η αστική θηρία πρέπει να εξετάζει πώς το χτισμένο περιβάλλον διαμορφώνει όχι μόνο τη ζωή των ανθρώπων αλλά και τον πολιτή: αν καλλιεργεί ενσυναίσθηση, εγκράτεια και οικολογική γνώση» σημειώνει ο Μπεν Γουίλσον

Η απόφαση να πραγματοποιηθεί η COP30 στο Μπελέμ της Βραζιλίας, στην είσοδο του ποταμού του Αμαζονίου, μπορεί να χαρακτηριστεί συμβολική. Παράλληλα, όμως, λειτουργεί και ως υπενθύμιση: Το μέλλον της ανθρωπότητας μπορεί να παίζεται τιπώ από κλειστές πόρτες, ωστόσο τα κτίρια που φιλοξενούν τις διασκεύσεις για το κλίμα, περιβάλλονται από ζωντανά οικοσυστήματα, κοινότητες και πόλεις ήδη δοκιμάζονται. Η ζωή, με λίγα λόγια, είναι εκεί έξω.

Ο ιστορικός και συγγραφέας Μπεν Γουίλσον, γνωστός για τα best sellers *Metropolis: Η ιστορία των πόλεων*, *της μεγαλύτερης ανακάλυψης του ανθρώπου και Αστική Ζούγκλα: Το παρελθόν και το μέλλον της φύσης στις πόλεις* (εκδ. Διότιτρο), έχει αφιερώσει την έρευνά του στην ιστορία των πόλεων και στις περιπλοκές σχέσεις τους με το φυσικό περιβάλλον. Η συζήτησή μας λοιπόν, αν και έγινε με αφορμή τη Διάσκεψη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στη Βραζιλία, αναπνεύει κλίμα και μια ιστορική διάσταση.

«Αν είμαστε διατεθειμένοι να δούμε καθαρά, η απόφαση να φιλοξενηθεί η COP30 στο Μπελέμ είναι εξαιρετικά σημαντική. Κατ' αρχάς, βρίσκεται στο σημείο μετάβασης ανάμεσα στο τροπικό δόσο και τον ωκεανό, τα δύο μεγαλύτερα οικοσυστήματα του πλανήτη και τεράστιες δεξαμενές άνθρακα» λέει ο Γουίλσον.

Όμως, το Μπελέμ είναι και κάτι ακόμη: μια πόλη με έντονες κοινωνικές ανισότητες. «Πέρα από τον περιβαλλοντικό της ρόλο, η πόλη φέρει και τα σημάδια της κοινωνικοοικονομικής ανισότητας και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Πρέπει να θυμόμαστε ότι ο αγώνας για τη μείωση των εκπομπών πρέπει να συνδέεται με τη δημιουργία πιο δίκαιων και ισότιμων κοινωνιών».

Η λύση βρίσκεται στην ενότητα

Σύμφωνα με τον Μπεν Γουίλσον, το όπλο μας απέναντι στην κλιματική κρίση είναι η ενότητα και υπογραμμίζει ότι ιστορικά υπάρχουν παραδείγματα επιτυχημένων διεθνούς συνεργασίας σε περιβαλλοντικά ζητήματα. «Το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ (1987) οδήγησε στη σταδιακή κατάργηση ουονίων που καταστρέφουν το όζον. Για τη Συνθήκη της Ανταρκτικής (1959) οι χώρες συμφώνησαν να περιορίσουν την εκμετάλλευση της περιοχής. Ακόμη πιο παλιά, η Σύμβαση για τη Γούνα της Φώκας του Βόρειου Ειρηνικού (1911) αποτέλεσε μια πρώιμη διεθνή συμφωνία για την προστασία άγριας ζωής. Στις αρχές του 19ου αιώνα, κράτη της Βόρειας Ευρώπης συνεργάστηκαν για τη ρύθμιση μεγάλων ποταμών συστημάτων».

«**Η** ισορροπημένη συμβίωση με τη φύση είναι πολύ δύσκολη. Αλλά στο τέλος η καινοτομία είναι η μόνη μας ελπίδα

λο του Μόντρεαλ (1987) οδήγησε στη σταδιακή κατάργηση ουονίων που καταστρέφουν το όζον. Για τη Συνθήκη της Ανταρκτικής (1959) οι χώρες συμφώνησαν να περιορίσουν την εκμετάλλευση της περιοχής. Ακόμη πιο παλιά, η Σύμβαση για τη Γούνα της Φώκας του Βόρειου Ειρηνικού (1911) αποτέλεσε μια πρώιμη διεθνή συμφωνία για την προστασία άγριας ζωής. Στις αρχές του 19ου αιώνα, κράτη της Βόρειας Ευρώπης συνεργάστηκαν για τη ρύθμιση μεγάλων ποταμών συστημάτων».

Το συμπέρασμα, λοιπόν, είναι ότι μπορούμε να δράσουμε αποτελεσματικά όταν το πρόβλημα ορίζεται με σαφήνεια και οι ευθύνες κατανέμονται εξίσου καθαρά. Ωστόσο, η σύγχρονη Ιστορία μας χαρακτηρίζεται από εκμετάλλευση και ιδιοτέλεια. Η αλλαγή είναι εφικτή, αλλά απαιτεί πολιτική βούληση και διπλωματία σε κλιμα-

και που σήμερα, στο 2025, μοιάζει δύσκολη. Ο Γουίλσον ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το πώς συγκεχυμένες χώρες έχουν ξανακερδίσει τη σχέση τους με τη φύση, με την Ολλανδία, όπως λέει, να αποτελεί παρόδειγμα για τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. «Αναδιάρθρωσε πλήρως τη φύση προκειμένου να φθάσει στην οικονομική ανάπτυξη. Ολόκληρη η ακτογραμμή της, τα ποτάμια της και μεγάλο μέρος της γης της είναι τεχνητά. Κι όμως, παρά το έντονο ανθρώπινο αποτύπωμα, είναι από τις πιο βιοποικιλώμενες χώρες της Ευρώπης. Αυτό πρέπει να μας εμπνέει. Ένα από τα πιο "μηχανικά" τοπία στον κόσμο κατάφερε να ενσωματώσει οικουσύνητά μέσα στο τεχνητό περιβάλλον».

Το ίδιο συμβαίνει και στη Σιγκαπούρη. Παρά την αποιακική της ιστορία και τη ρύπανση του

φυσικού της περιβάλλοντος, δημιούργησε μια νέα, αστική μορφή φύσης. Το προ-αποικιακό τοπίο ίσως δεν επιστρέψει ποτέ, «αλλά η νέα αυτή φύση είναι υπαρκτή και ζωντανή. Αυτό πρέπει να είναι το πνεύμα της COP30: να αναγνωρίσουμε την κλίμακα της ζημιάς και να δημιουργήσουμε έναν καλύτερο κόσμο».

«Πιο αποδοτικές και πιο βιώσιμες»

Στο *Metropolis* ο Γουίλσον περιγράφει τις πόλεις ως τη σημαντικότερη εφεύρεση της ανθρωπότητας. Αν η COP30 θέλει να ανανεώσει το δράμα για το μέλλον του πλανήτη, μένει να δούμε τον ρόλο τους. «Η ιστορία των πόλεων είναι μια ιστορία συνεχούς προσαρμογής. Τώρα πρέπει να προσαρμοστούμε ξανά για να επιβιώσουν. Ισως η αλλαγή πρέπει να ξεκινήσει σε τοπικό επίπεδο: να κάνουμε

τις πόλεις πιο αποδοτικές ενεργειακά και πιο βιώσιμες. Οι λύσεις που βασίζονται στη φύση, όπως είναι τα αστικά δάση, οι αναγεννημένοι υγρότοποι και τα ζωντανά ποτάμια, μπορούν να εφαρμοστούν γρήγορα. Οι πόλεις είναι τα εργαστήρια της αλλαγής και πρέπει να τις δούμε ως τέτοιες».

Ένας από τους πιο γνωστούς προβληματισμούς του ανθρώπου έχει να κάνει με την καινοτομία που εμφανίζεται στις πόλεις και αν αυτή μας οδήγησε στην κλιματική κρίση. Ο Γουίλσον θεωρεί πως «το πρόβλημα δεν είναι η καινοτομία αυτή καθαυτή, αλλά οι ιδέες, η πολιτική και η οικονομία που τη συνοδεύουν. Όταν η χρησιμοποιούμε για εκμετάλλευση και άντληση πόρων, φθάνουμε στο απόλυτο σημείο κρίσης. Η ισορροπημένη συμβίωση με τη φύση είναι πολύ δύσκολη. Αλλά στο τέλος η καινοτομία είναι η μόνη μας ελπίδα».

Στο βιβλίο του *Αστική Ζούγκλα*, η φύση δεν έφυγε ποτέ από τις πόλεις, το ζήτημα είναι πώς μπορεί αυτή η οπτική να αναδιαμορφώσει τον τρόπο που σχεδιάζουμε και εφαρμόζουμε πολιτικές για το κλίμα. «Η αναγνώριση ότι η φύση ήταν πάντα δίπλα μας αλλάζει τη θητική διάσταση της κλιματικής πολιτικής. Η αφήγηση μετατοπίζεται από την αποκατάσταση της ζημιάς στη βαθύτερη σχέση συνπαρχής που ήδη υπάρχει μέσα στις πόλεις. Η κλιματική πολιτική, επομένως, δεν πρέπει να σκεπάζεται στο να "επιστρέψει η φύση", αλλά να συνεργαστεί με αυτή που ήδη υπάρχει: μικροοργανισμούς που δεμεύουν άνθρακα, δέντρα στους δρόμους, ποτάμια και κοινότητες ανθρώπων που ζουν σε αυτά τα δίκτυα. Είναι επιζήμιο να θεωρούμε τη ζωή του ανθρώπου και τα οικοσυστήματα ασύμβατα. Μπορούμε να ζούμε μαζί» επισημαίνει ο Γουίλσον.

Μην ξεχνάμε πως οι πόλεις δεν είναι ουδέτερες συστάδες κτιρίων» είναι φυσικές εκφράσεις ολογικών επιδιώξεων. «Στην εποχή της κλιματικής κρίσης, η αστική θηρία πρέπει να εξετάζει πώς το χτισμένο περιβάλλον διαμορφώνει όχι μόνο τη ζωή των ανθρώπων αλλά και τον πολιτή: αν καλλιεργεί ενσυναίσθηση, εγκράτεια και οικολογική γνώση» καταλήγει ο Γουίλσον.

Και αυτός είναι ένας καλός αφηγηματικός προβληματισμός για τη διάσκεψη στη Βραζιλία.

«**Ε**ίναι επιζήμιο να θεωρούμε τη ζωή του ανθρώπου και τα οικοσυστήματα ασύμβατα. Μπορούμε να ζούμε μαζί

COP30
BRASIL
AMAZÔNIA
BELÉM 2025

PABLO PORCUNCUA

Τι μπορούμε να περιμένουμε από το Μπελέμ

Κάθε χρόνο, όταν ολοκληρώνει τις εργασίες της η παγκόσμια διάσκεψη για το κλίμα (COP), ακολουθεί μεγάλη συζήτηση για την αποτελεσματικότητα της Συμφωνίας του Παρισιού και του συστήματος διεθνούς συνεργασίας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής γενικότερα. Μετά την τελευταία διάσκεψη στο Μπιαού του Αζερμπαϊτζάν το 2024, η συζήτηση αυτή είναι περισσότερο έντονη για πολλούς λόγους. Οικολογικές αλλαγές του θερμοκηπίου εξακολουθούν να αυξάνονται, παρά τις υποσχέσεις και τα φιλόδοξα σχέδια για τη μείωση των επιβλαβών αερίων του θερμοκηπίου και τη μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας. Το 2024 ήταν το θερμότερο έτος που έχει καταγραφεί στην ιστορία, ενώ οι καταστροφικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής είναι πιο συχνές, έχουν διάρκεια και είναι εμφανείς. Επιπλέον, οι τεταμένες γεωπολιτικές αναμετρήσεις θέτουν πρωταρχικές προκλήσεις για την πολυμερή συνεργασία.

Στην πραγματικότητα, η Συμφωνία του Παρισιού είχε θετική επιρροή. Από το 2015, τη χρονιά που υπογράφηκε (τέθηκε σε ισχύ το 2016), πολλά κράτη αλλά και επιχειρήσεις, περιφέρειες και δημοτικές αρχές άρχισαν να παίρνουν πιο σοβαρά το θέμα της κλιματικής αλλαγής και να επεξεργάζονται σχέδια μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Αρκετά κράτη θέσπισαν εθνικούς κλιματικούς νόμους για να ορίσουν συγκεκριμένα μέτρα για να εναρμόνισουν τομείς της οικονομίας τους, χρονοδιαγράμματα εφαρμογής και μηχανισμούς παρακολούθησης. Η Συμφωνία αποδείχθηκε ανθεκτική παρά την (πρώτη) αποχώρηση των ΗΠΑ ήδη το 2016, ενώ εξακολουθεί να καθοδηγεί τη θεσμική συνεργασία για το κλίμα. Σήμερα υπάρχει μεγαλύτερη κατανοήσιμη ως προς τα αίτια και τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, αλλά και ως προς τις πολιτικές που πρέπει να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν για τη διαχείρισή της.

Βεβαίως υπάρχουν μεγάλες καθυστερήσεις στην εφαρμογή των απαραίτητων δράσεων. Οπόσο, γι' αυτό δεν ευθύνεται αποκλειστικά το υφιστάμενο σύστημα διεθνούς συνεργασίας. Υπάρχει μια παρανόηση σχετικά με τον ρόλο που η Συμφωνία του Παρισιού σχεδιάστηκε να λειτουργεί. Η Συμφωνία δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη να καταθέτουν εθνικά σχέδια δράσης για τη μείωση των εκπομπών και για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, να τα αναθεωρούν ανά 5ετία, να επιχειρούν την εφαρμογή τους και να καταθέτουν περιοδικές εκθέσεις στα Ηνωμένα Έθνη ως προς την πρόοδο. Όμως, η διαπραγμάτευση αυτών των σχεδίων δεν γίνεται σε διεθνές επίπεδο. Τα κράτη αποφασίζουν. Ούτε υπάρχουν κυρώσεις αν τα κράτη αποτύχουν να τα εφαρμόσουν. Η ιδέα ήταν ότι ένα τέτοιο πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας θα εξασφάλιζε οικονομική συμμετοχή, που είναι αναγκαία για τη διαχείριση της κλιματικής αλλαγής, ενώ οι περι-

οδικός διεθνής έλεγχος θα ασκούσε πολιτική πίεση για την εφαρμογή των εθνικών στόχων. Σε κάθε περίπτωση, αυτό που θα πρέπει να λάβουμε υπόψη είναι ότι αν το 2015 είχαμε το σημερινό γεωπολιτικό και οικονομικό πλαίσιο, η Συμφωνία του Παρισιού δεν θα είχε καν υιοθετηθεί. Το γεγονός ότι υπάρχει ένα ενεργό θεσμικό πλαίσιο το οποίο δεσμεύει τόσο τις αναπτυγμένες όσο και τις αναπτυσσόμενες χώρες να ακολουθήσουν ένα μονοπάτι αποτελεί σημαντικό επίτευγμα της πολυμερούς διπλωματίας.

Σε λίγες ημέρες ξεκινά στο Μπελέμ του Αμαζονίου η 30ή διάσκεψη για το κλίμα (COP 30). Δέκα χρόνια μετά την υιοθέτηση της Συμφωνίας του Παρισιού, οι κυβερνήσεις αναμένεται να παρουσιάσουν αναθεωρημένα και πιο φιλόδοξα εθνικά σχέδια για τη μείωση των επιβλαβών εκπομπών και να διαπραγματευτούν ένα νέο πλαίσιο χρηματοδότησης και δικαίων μεταβάσεων. Τα εθνικά σχέδια έπρεπε να έχουν κατατεθεί από τον Φεβρουάριο του 2025, ωστόσο λίγες ήταν οι χώρες που το έπραξαν εντός προθεσμίας. Περισσότερα σχέδια κατατέθηκαν κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, ενώ ορισμένοι μεγάλοι ρυπαντές, όπως η ΕΕ (η ΕΕ καταθέτει συνολικό δικό της σχέδιο και όλα τα κράτη μέλη χωριστά), δεν έχουν ακόμα ανταποκριθεί. Ένα μεγάλο ερώτημα είναι αν αυτά τα σχέδια θα ευθυγραμμίζονται με τον στόχο της αποτροπής περαιτέρω υπερθέρμανσης του πλανήτη και αν θα καλύπτουν όλους τους ενεργοβόρους τομείς και τα αέρια του θερμοκηπίου. Ένα επιπλέον ερώτημα είναι αν αυτός ο τρίτος γύρος εθνικών σχεδίων δράσης για την κλιματική

ΓΝΩΜΗ
Της
Εμμανουέλας Δούση

Β Η εσωτερική σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στην προστασία, αφενός, και τα κέρδη που αποφέρει η αποψίλωση και η εκμετάλλευση, αφετέρου, αποτελεί ένα κρίσιμο ζήτημα, που θέτει το οικονομικό όφελος απέναντι στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις

αλλαγή θα ευθυγραμμίζεται με την απόφαση για την αποκράτηση από τα ορυκτά καύσιμα και την αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, απόφαση της COP 28 στο Ντουμπάι το 2023. Η εγκυρότητα της απόφασης αυτής και ο δεσμευτικός της χαρακτήρας επιβεβαιώθηκαν και από το Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης στην emblematicή γνωμοδότηση που εξέδωσε τον περασμένο Ιούλιο σχετικά με τις υποχρεώσεις των κρατών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Μία από τις πρωτοβουλίες της Βραζιλίας στην COP 30 είναι η δημιουργία ενός ταμείου για την προστασία των τροπικών δασών, με στόχο τη συγκέντρωση 125 δισ. δολαρίων. Η επιλογή της διεξαγωγής της διάσκεψης στην παραβίαση της πύλης Μπελέμ, η οποία βρίσκεται στις εκβολές του Αμαζονίου, δεν έγινε τυχαία, αλλά η επιλογή αυτή έγινε για να αναδειχθεί ο κρίσιμος ρόλος του τροπικού δάσους στη σταθεροποίηση του κλίματος, καθώς και η καθοριστική συμβολή των αυτόχθονων πληθυσμών στη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Το ζήτημα της αποψίλωσης των δασών, και ειδικότερα αυτών του Αμαζονίου, έχει ιδιαίτερη σημασία για τη Βραζιλία, η οποία και φιλοξενεί τη διάσκεψη. Ταυτόχρονα όμως έχει και αμφίσημο όφελος. Μεγάλο μέρος της αποψίλωσης οφείλεται στην εκτεταμένη βιομηχανική γεωργία, τα προϊόντα της οποίας εφοδιάζουν τις αγορές των αναπτυσσόμενων χωρών, αλλά και σε εξορύξεις ορυκτών καυσίμων, οι οποίες συνεχίζονται παρά τη δέσμευση για την ταχεία αποκράτηση από αυτά. Η εσωτερική σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στην προστασία, αφενός, και τα κέρδη που

αποφέρει η αποψίλωση και η εκμετάλλευση, αφετέρου, αποτελεί ένα κρίσιμο ζήτημα, που θέτει το οικονομικό όφελος απέναντι στις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Ένα άλλο μείζον ζήτημα που θα συζητηθεί στο Μπελέμ αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, και συγκεκριμένα τους δείκτες για την παρακολούθηση της πρόοδου σχετικά με τον Παγκόσμιο Στόχο για την Προσαρμογή. Ο στόχος αυτός, ο οποίος αναφέρεται στη Συμφωνία του Παρισιού χωρίς όμως να προσδιορίζεται, αφορά τη βελτίωση της προσαρμοστικότητας ικανότητας, την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και τη μείωση της ευπάθειας σε σχέση με την κλιματική αλλαγή. Μέχρι στιγμής έχουν οριστεί έντεκα στόχοι, οι οποίοι αφορούν συγκεκριμένους τομείς (όδατα, υγεία κ.ά.) αλλά και τον κύκλο σχεδίασης και υλοποίησης της προσαρμογής, και τώρα προτείνονται εκατό δείκτες για την παρακολούθηση της πρόοδου. Ενδεχομένως αυτό να είναι το μείζον ζήτημα για το οποίο θα υπάρξει πρόσδος στο Μπελέμ, με την επιφύλαξη των δεικτών που αφορούν τα μέσα εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης και της μεταφοράς τεχνολογίας.

Η παγκόσμια ανισότητα δυναμιτίζει ή τουλάχιστον δυσκολεύει εξαιρετικά τις συνεργασίες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η διαίρεση Βορρά - Νότου συχνά απεικονίζεται ως μια διένεξη για τα χρήματα και την τεχνολογία, όμως αυτή η συζήτηση είναι εξαιρετικά πολυεπίπεδη κάτω από την επιφάνεια της οικονομικής και τεχνολογικής υπερκοής. Οι χώρες του Νότου θέλουν οι βόρειες χώρες να αναγνωρίσουν την αδικία αυτής της έμμεσης μορφής κυριαρχίας. Ενδεχομένως η πραγματική πηγή διένεξης να είναι ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται την πρόοδο τα κράτη του Βορρά από αυτά του Νότου.

Είναι βέβαιο ότι η ετήσια παγκόσμια διάσκεψη για το κλίμα δεν μπορεί να προσφέρει αφεός ουσιαστικές και αφετέρου όλες τις λύσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ιδίως όταν απουσιάζει η διάθεση αυτοπεριορισμού από την πλευρά των σημαντικών ρυπαντών. Ουσιαστικές συμφωνίες δεν είναι δυνατό (ή και ρεαλιστικό) να υπάρξουν όταν στον τραπέζι των διαπραγματεύσεων κάθονται περίπου 200 χώρες με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης, προτεραιότητες, συμφέροντα, ακόμη και διαφορετικά ποσοστά εκπομπών επιβλαβών αερίων. Μπορεί όμως να χρησιμεύσει ως οδηγός για το πώς να συλλογικά πρόθυμα να κάνει η διεθνής κοινότητα ώστε να αποτρέψει την περαιτέρω υπερθέρμανση του πλανήτη και να υποδείξει τι πρέπει να γίνει για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Η κυρία **Εμμανουέλα Δούση** είναι καθηγήτρια Διεθνών Θεμάτων στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ και κάτοχος της έδρας UNESCO για την Κλιματική Διπλωματία, ειδική σύμβουλος στο **ΕΛΙΑΜΕΤ**.